

ЕЛЕГІЇ
ДЛЯ
СИНА

Михайло Івасюк

*Світлій пам'яті сина
Володимира присвячую*

A handwritten signature in black ink on a light gray rectangular background. The signature is written in a cursive style and appears to read "М. Знамєнський".

*Бери очі й мої,
Щоб видніше було,
Бери слово й моє,
Щоб ясніше було.*

*Бери кроки й мої,
Коли йдеш уперед.
Бери мрію й мою.
Коли мрієш про злет.*

Михайло
Івасюк

ЕЛЕГІЇ
ДЛЯ
СИНА

Поезії

Ужгород
Видавництво «Карпати»
1991

Основу поетичної книги українського письменника з Чернівців склав одноіменний цикл віршів. Це до щему відверта сповідь поета-батька, що втратив єдиного сина. Авторський монолог пройнятий болем невтішного серця, але разом з тим він сповнений філософської зрілості й вражаючої мужності.

Основу поэтической книги украинского писателя из Черновцов составил одноименный цикл стихов. Это щемяще откровенная исповедь поэта-отца, потерявшего единственного сына. Авторский монолог пронизан болью безутешного сердца, но вместе с тем он исполнен философской зрелости и поразительного мужества.

Редактор О. П. Логвиненко
Художнє оформлення Н. О. Лесько

Сторінки пам'яті Володимира Івасюка
www: <http://www.ivasjuk.domivka.net/>

І. В. Чумаченко
e-mail: civ@ukr.net

ПОВЕРНЕННЯ ДО РЕМЕСТВА

В поезії моєї. . .

В поезії моєї
Немає блиску плеса,
Ораторського диму
Й мундира стюардеси.

Бо ось синичка синя
Летить з дитинства сина,
Та це не є синичка,
А синя намистина.

Як мати килим ткала
І ниті рахувала,
Мені тоді здавалось —
Вона на арфі грала.

А за вікном у квітні
Не яблуня розквітла,
Це біля хати сіє
Світанок зерна світла.

На обрії уранці
Не загорілись вежі,
Це сонце виринає
У весняній одежі.

І журавлі нам тільки
Здаються журавлями, —
Це ж мрії мого сина
Розкрилились над нами.

Хіба там на приколі
Здригаються із болем
Човни, що марять даллю
За сивим видноколом?

Ні, це неспокій сина,
Незгасні сподівання.
Пісень, що не злетіли,
Болючі поривання.

І листя — це не листя,
А мотилі зелені,

Прив'язані за ніжки
До галузок на клені.

І хмари над землею —
Не хмари-дощограї,
А це гусей білястих
Летять осінні зграї,

Проносяться неквапно,
Мов жмутки білоцвіття,
Й торкають животами
Холодне верховіття.

Поезія все бачить,
Все чує й пам'ятає,
В ній — темінь таємниці
І сяєво безкрає.

Слова упали. . .

Слова упали у густу траву,
як падають в серпневі ночі
достиглі яблука в саду,
а очі мої вірні лиш коханню,
з яким іду із юності своєї,
що мов зелений острівець,
загублений десь серед моря.

І де б я не блукав,
кохання надсилає сни,
немов листи,
щоб я їх розкладав
на дні і тижні. . . і роки,
як у дитинстві розкладав малюнки
на березі ріки,
на нивах і в дібровах,
й ставав тривожним, мов вогонь,
якого гасять струменем води.

В рядках, що вибігають з-під пера,
немов у просіках ранкових,
святково сходить ясність,
і ластівки у хату залітають,

бо очі мої вірні лиш коханню,
з яким іду пліч-о-пліч у житті.

* * *

Автомобіль напнув гумові жили
І по асфальту мчить щосили.
Біжать стовпи і липи круглокроні,
Тополі дзвінко плещуть у долоні,
А далина приваблює і кличе,
Шпурляючи комашками в обличчя,

Гарячих барв і звуків переливи,
І сміх людський, і тупотіння зливи
Вбираю в спрагле серце, мов співанки.
Я славлю дні, і вечори, і ранки,
Бо молодість моя цвіте, не чахне
Й вітрець мені доріженькою пахне.

1957

Батько

Робочу руку
клав мій батько на плече
й давав мені в дорогу
мозольний гріш,
любов свою і мудре слово.

У нього п'ять синів було,
тому він все життя
ходив тривожним
і ніби жив лише для того,
щоб дати, дати...
Коли вмирав,
то і тоді хотів нам дати
останній теплий дотик
своїх м'язистих рук,
останній шепіт
зів'ялих уст,
останню і найболючішу
сльозу розлуки.

Але сини —
одні несли в очах
сльоту сумних доріг,
які перетинали
чужі меридіани,
а іншим гук війни
у скроні стукав,
і нікому було вже брати
останні батьківські щедроти.
Він білим голубом згасав.
Його оплакали пташки й сусіди.

А біля хати, у селі,
змужнілий сад колише зорі —
у нім лишилася душа
мояго батька.
Коли прийду до нього навесні —
торкнеться радісно обличчя
і серце сповнить цвітом,
що в шелесті несе
відлуння спогадів дитинства.
Якщо навідаюся влітку —
назустріч простягає
своє статечне гілля
й плоди мені дарує.

Мабуть, і в вічності мій батько
живе для того,
щоб роздавать частинками
себе самого.

Надішли мені листа

Ти надішли мені листа.
Дай сил знайти
піщини золота
у скупуватій ріні
гірських потоків.

Наповни світлом
неспокій і дерзання.

Напни пругкі вітрила
моїх ночей.

Схвиллюй хоч словом —
без сплесків крові
у живому серці
життя — нудна пустеля.

Ці невблаганні дні
човнами відпливуть з тобою
все далі й далі
від берега мого.
І туга розіпне мене
на цих зелених скелях.

1957

З далини

Я від тебе в далину поїхав,
Ти і в далині — моя утіха.

На алеї сміх — цвітуть дівчата.
Та чи можна їх з тобою порівняти!

Бризки хвиль летять аж на чинару,
А мене несе до тебе білий парус.

Кипариси — наче піраміди,
А на серці туга, що подітись ніде.

Чайка мчить над берегом зеленим,
А мені здається — ти летиш до мене.

Я дивлюсь на небо, наче сонях,
Й подумки всміхаюсь на твоїх долонях.

1952

Дозвілля

Я виберуся з-межи стін,
немов з сорочки гамівної,
і вітер поля і лісів

мене обніме
і перетворить в зелен-явір.

Гукну до батька мого,— сонця,
й поллються зливи світла з неба,
а птахи — друзі незрадливі —
співатимуть на всі лади,
що я ще молодий, вродливий
і що моєму серцю до осені далеко.

Ввійду у трави,
неначе в теплі води ставу,
і йтиму, прислухаючись
до шелесту дерев.
І кожна гілка схоче
торкнутися моїх рамен,
заглянути у серце зеленими очима.

Краплинки поту скотяться з чола
і перлами впадуть деревам на долоні.
На березі приляжу
і поцілую молоде обличчя річки,
що вічно квапиться кудись,
і пуцу у світи думки і мрії
достоту так,
як я пускав на цій же річці
в дитинстві човники з паперу.

Славлю

Ти вся — як перший сніг
і перший цвіт!

Щоб не блукала тінь моя
коло твоїх воріт,
ти мені руки простягнула,
і щастя наш поріг переступило
разом з ранком весняним.
Відтоді славлю я тебе
святковими словами,
що входять у мої рядки,
немов дівчата у танок.

Ти зерном пісні і добра,
що мати — Ярославна з-над Дніпра —
дала тобі у віно,
засіяла моє гуцульське серце
і освятила дні мої й дороги.

Ти відчини вікно...
Примчать ліси
і закохаються у стрункість
твого стану.
Ввійде у хату голубінь —
і засміються очі сина,
а сонце ляже у колисці,
біля голівки нашої дочки.

Ти вся — як перший сніг
і перший цвіт!

1956

Неначе Галатея

Ти не марево, не вигадка,
Твої бентежні очі не наснились.
Я вирізав твоє ім'я на лавці,
А лавки вже нема — давно спалили.
Твої слова повік роками вкриті,
Твої сліди повік дощами змиті.

Та в мене спогадів е повна скриня,
Я їх зібрав, неначе жовте листя,
Що в гаю відривається від клена
І на осіннім сонці золотиться.
Й створив тебе з тих спогадів такою,
Якою ти була завжди зі мною.

Я в тебе, як у пристрасті, в полоні.
Несу тобі розкішні шати, квіти,
Коштовні персні, золоті намиста,
Та сповиваю навесні і літом
В поезію троянди і лілеї...
І ти скресаєш, наче Галатея.

Буду снігом падати

Буду снігом падати
тобі на брови,
Буду дощиком сіятися
на твої рамена.
Стану вітром
і розвіватиму
Твої чорняві коси.
А вечорами,
коли втомлена прийдеш з роботи,
постукаю у шибку — на добраніч!

Як тобі боляче буде в душі —
закам'яніють мої слова,
а як радість завітає в твою хату —
розквітну деревом
під твоїм вікном.

Я був як озеро застояне

Я був як озеро застояне,
А ти зеленою галузкою ударила,
і я захвилювався.
Ти врятувала дні мої від туги —
нестерпної володарки,
що обвивала серце
єдвабними стьожками.

Ти прихилила небо,
щоб розквітали мої очі,
і кинула у груди
співуче слово,
від якого йде тепло,
мов від зернини,
що кільчиться весною.

Тож недаремно у рядках
вже визріли метафори,
мов яблука на вересневих гілках.

Я дякую тобі від юності,
яка згоріла, наче білий корабель

на збуреному морі,
й від осені,
що жовте листя сипле
на тінь мою.

Інколи забудусь

Голубих доріг
безмежні кілометри
простяглись крізь простір
і крізь час.
Пролягла між нами відстань,
довша, ніж до смерті,
більша, ніж на Марс.

Інколи забудусь і читаю
подумки спізнілого листа,
хоч я знаю, добре знаю
що від першого кохання
лист не до літа.

І мене проймає болем,
що з роками
й спогади стають німі,
і що ми не зійдемося ніколи,
як не сходяться ніколи
дві прямі.

Мене немає в тебе

Мене немає в тебе цілий день —
я ж розпорошуюся в справах,
у мріях про моря, дерева, трави,
в гонитві за химерою якоїсь слави,
у скрипі пер, танку ідей,
у світлі бібліотек, картинних галерей.
Я весь у гаморі міському,
в очах автомобілів і людей.

Але ти знаєш,
що в тебе я не пропаду.
Увечері

мене ти ніжно позбираєш —
чоло з книжок, уяву із вітрів,
захоплення із крил птахів і літаків.
Слова, святкові і прозорі,
з студентських аудиторій,
а душу — із чернеток,
які не відають спочинку
ні на хвилинку.
Постукаєш своїм дівочим серцем
в моє вразливе серце
й дихнеш на мене...
Тоді я знову стану
найреальнішим з людей.

Щось зі мною сталось

Чи то мені сниться,
Чи лиш так здається,
Що струмок сріблястий
Межи нами в'ється.

Ми його не бачим,
Бо струмок — як нитка,
І його не чути,
І його не видко.

Та минули тижні,
І він став рікою,
Й берег віддалився
Разом із тобою.

І роки минули —
Річка стала морем.
Ти уся розтала
Маревом прозорим.

Щось зі мною сталось,
Щось, мабуть, недобре,
Бо мій зір і серце
Поглинає обрій.

Вже досить

Вже досить цієї зими,
Я сонце спрагло кличу,
Хай б'є мене, як птах, крильми
По зблідлому обличчю.

І лле у кожний мій рядок
Тепла з горняток синіх,
Й дрібні ліхтарики квіток
Засвітить на рівнині.

Вже шелести пливуть з лісів —
Розносять добрі вісті.
Я повен звуків, голосів,
Як ввімкнений транзистор.

І серце одяглось в ці дні
В блакить ясного неба
Й зазнало свята. А мені
Нічого більш не треба.

Піду у сад

Піду у сад
і побалакаю з деревами,
як з добрими сусідами.
І, може, заспокою яблуню,
у якої вітер відчахнув галузку.
Вона весь день,
без скарг і нарікань,
кожнісіньким листочком
збирала краплі сонця
й виповнювала щоки
дітей численних.

Лише ночами,
як тіні її смутку
збираються докупи,
вона сама з собою
веде розмову,
й тоді чомусь на віях

тремтять у неї сльози,
як інколи у матері моєї.

Коли прийде мій друг

Степанові Трофимуку

Захід вже заплющив очі,
і стало урочисто над землею,
немов у храмі старовиннім.
Вже й зорі впливли із хвиль
і спокоєм милуються,
а вітер скорено принишк,
щоб не бентежити замрію саду.
Лиш звіддалік побамкує
невтомний дзвін полів.

А ти, мій яворе зелений,
стоїш при вході на подвір'я
і шелестом людей вітаєш.

Коли прийде мій друг Степан,
що десь спізнився у дорозі,
скажи, що шибки наших вікон
не стомлювались визирать його.
Нехай не стукає в притихлі двері —
у нас замків немає. На столі
чека вечерея й жмуток квітів,
принесених дітьми з левади,
аби вже з першої хвилини
у його серці пробудилась втіха.

Уранці всі ходитимем навшпиньках,
неначе тіні, повз його кімнату,
щоб було тихо-тихо навкруг нього.
Коли він сам прокинеться, то діти
козацький марш зіграють на всю хату,
щоб любий гість сідав до столу,
бо нас чекає кіцманська діброва
й розквітле поле з жайвором у небі.

В саду вже ходить сонце

В саду вже ходить сонце,
Немов господар.
І знову прилітають
пташки моїх весняних дум,
пташки моїх гарячих мрій,
пташки мого кохання.

Вже трави розмовляють,
і звірі розмовляють,
і вишні розмовляють
про щось важливе і святе.

Я відчиняю двері й вікна
веселим снам,
і в крові воскресають
п'янки видіння.

І я збентежений
і росами покроплений,
і хата повна радощів,
через які дивлюсь на світ.

Як прийде смерть...

Як прийде смерть,
мене не буде.
Я виспіваюся
в мелодії вітрів,
у шелести вишень,
розквітлих
коло притихлих предків.
У голос фотокарток юності
і шепоти дітей,
у струни скрипки
і клавіші рояля.

Я рознесу себе у трави,
в пташині гнізда,
повні снів про злети.
У сині бризки неба,
що вдень летять з лотоків.

Зірки, пташки і звірі
мене по краплі вип'ють,
як випиває сонце
ранками росу.

Я ремствую

Я ремствую, мов на біду,
Що дні малі і ночі,
Хоч від утоми вже паду
На бідний стіл робочий.

Що ось сніжок — ти подивись! —
Із хати мене кличе
Й чомусь не тане, як колись,
На моєму обличчі.

І хтось з очима, як блакить,
Весняною порою
Увечері не прибійить
Зустрітися зі мною.

Я ремствую, бо все збагнув,
Все знаю: в ріднім краї
Холодний вітер на снігу
Слідів моїх шукає.

Як квіткою весна стає

Як квіткою весна стає
Й приходить на побачення,
То сивина, яка-вже є,
Не має значення.

У все, що хочу дати рокам,
Весна вливає новий зміст
Достоту, як старим вітрам
Свій колір дає ліс.

Світлішає мій листопад,
І віриться у кожен крок,
Бо ж не навіки губить сад
Своїх дзвінких пташок.

Бринять дубки, мов парубки,
В прозоро-золотій імлі,
А сірі хмари вздовж ріки
Димлять, мов кораблі.

Вклоняюся дощам, снігам,
Химерній звабі даліни
І дихаю оцим життям,
Як запахом сосни.

Птахи за обрії летять
І кидають незриму тінь,
Та в мене в серці благодать
Осяяних видінь.

Падай, дощичку

Падай, теплий дощичку,
Вмий лице землиці,
Стань травою, квіткою,
Колосом пшениці.

У саду зажуренім,
Крапле сонцелика,
Вдар в зелені клавіші,
Мов школяр-музика.

Хай дзвенять-виспівують
І струмки, і ринви,
Впережи веселкою
Ніжний стан хмарини.

Вибіжи над озеро
І з своєї тучі
На шматки розбий йому
Дзеркало блискуче.

Падай, теплий дощичку,
Вмий лице землиці,
Стань травою, квіткою,
Колосом пшениці.

Перед іменем твоїм

Під час війни мій батько помер від туги за синами.

Спи, батьку мій Григорію,
з твоєю тінню, очима й сном
веду розмову я.
На людських могилах
хрести, побілені вапном,
і догоряють
свічки на каштанах.
Цвітуть щоднини
росяні зернини
на вишнях і тюльпанах.

А де ж твоя могила, мій татусю,—
до чого я обличчям притулюся?

Ти ж був людиною,
яку могла
по імені назвати
кожна вуличка села.
Чому ж тепер шукаю,
полів, лісів питаю,
чи ти перетворився
на білий сніг
і в теплій борозні розтанув,
а чи в листок кленовий,
і вічність та всесильна,
що не знає милосердя,
тебе долонею накрила?

Батьку, мовчазний і чистий,
перед іменем твоїм
стою в зажурі.
Вечір дивиться похмуро
сірими очима хмар,
коли до серця
принишклих трав
я припадаю
з тугою важкою,
і кличу тебе,
і марю тобою.

Із розсипаних строф

1

Коли я народився,
дерева нахилялися до вікон
послухати мій крик,
а день, у вишиваному нагруднику,
наопашки
ввійшов у хату,
і синяви налляв в прозорий келих
і випив за здоров'я сарн, птахів
і тих шляхів,
що не несуть на спині
дороговказів.

2

Я не покличу, як колись було,
і навіть ім'я ваше не назву,
бо я вас знаю, я вас вивчив
крізь збільшувальне скло — свою сльозу.

3

То не було мистецтвом для мистецтва,
То не було мистецтвом для народу,
А то було мистецтво лиш для того,
Щоб зостатися живим.

4

Як мати полоскали
у саджанці
сорочку конопляну
й куйовдили
брунатними руками
волосся золотисте сонця,
що охолоджувалося на дні,
я сидів на призьбі
і чув, як із діброви
дуби кричали:
— Ходи!
Ми теж ходили,

як ще були опришками
й сопілкарями на землі.

5

Життя було пустою,
голодною, недоброю,
а я — немов мангуста
перед коброю.

6

Довкола мене
блукають тисячі сопілок,
в Черемоші спливають
тисячі скрипок, —
я їхню мову одягаю
в святкове убрання абетки
і посилаю до людей.

7

Сільська хатина,
низька й безсила,
схилитися нас не навчила.
Із неї вийшли ми
у світ широкий
з очима світлими
й широкими грудьми.

8

П. М.

Ні сил, ні крил не мав,
щоб небо креснути.
Ти все життя літав
на парашуті.

9

Вважаю строфи у поезії клітками,
кімнати у будинках — теж клітками,
тому завжди на всіх дорогах

своїми кроками розповідаю
Історію цього життя.

Мій рідний край

В селянській хаті
вікна сповнені мого дитинства.

Мене журливо колисали,
мов невсипущі матері,
гіллясті яблуні.

Колючі стерні
кривавили дитячі ноги,
ворожі очі
краяли вразливе серце.
Але схід сонця
щоразу бив у дзвони
моїх надій.

Щоб спочити,
мій батько мусив лягти
у землю.
Бувало, він сидів на призьбі,

пожовклий, наче листя,
що падало з каштана,
і слав у далину дніпровську
ключі одвічних дум.

Від батька я пройнявсь зневагою
до пустоцвіту
кволих і блідих хмарин,
які несуть свою утому
байдужою ватагою
понад землею,
не знаючи ні блискавок, ні грому.
Для мене втіха і відрада
грудьми припасти
до лона буковинської левади.

Тепер дорога виривається
з-під ніг моїх
і мчить аж за крайнебо.
Обабіч синява полів
дає мелодію деревам,
бринять дроти і бджоли,
а в зворохобленому серці
народжується голос
веселої співанки,
неначе в тілі скойки
перлина чарівна.

Це край мій буковинський,
до болю український,
до згину дорогий.
Я жадібно вбираю
його красу і силу духу.
Потрібним хочу бути
хоч рядовим,
хоч стерновим,
хоч ниткою вітрила
зеленого і голосного корабля,
який пливе до сонця.

На добраніч, днино

Незабутньому О. М. Шульдеру

На добраніч, днино.
Ти вранці простелила
перед дверима хати
мою дорогу,
і нею я пішов, як завжди,
до людей.
Я їм вклонився,
вони мені вклонилися,
і разом
— хто мозком, а хто м'язами —
творили ми твій зміст.

Красу обличчя тих людей
одому я приніс
під віями своїми.
Тепло їх добрих рук
лишилось у моїх долонях —
я покладаю їх під щоку свою.

Ти, днино, теж стомилась.
Ввійшла у речі,
у стіни хат, каміння й квіти.
Ти вже заснула.
Спи.

Коли тополі
Чумацький Шлях позамітають
і вітер обтрясе до решти
зорі з неба,
ти знову вийдеш із речей
та стін, каміння й квітів.

Умиєшся в пінистому тумані,
що очікує тебе в долині, над рікою,
і витрепешся
рожевим рукавом крайнеба,
постукаєш у шибку
і виведеш із хати сни.

А потім полоскочеш променем,
немов стебельцем,
мої повіки,
поб'єш мене снопами світла
й рушиш в полум'ї своєму.
І я знов піду
У світ жаданий.

На горі Чернечій

Тарасе,
кожне слово,
що хочу я промовити до тебе,
у грудях б'ється,
неначе пташка у вікні.

Нас вітер ніс
краплинами до твого моря,
стеблинами до твого лану,
листочками до твоєї
зеленої діброви.
І ми, гуцули і русини,
з-за ґрат в'язниць
і з-за стовпів кордону
вели розмову із тобою,
як з долею своєю
і сумлінням.

А нині
на гору Чернечу
привів я доньку,
аби вона пройнялась
теплом землі твоєї
і берегла любов до тебе,
як берегли весталки
у давнину
вогонь священний.

Минуть роки,
дочка збагне красу
високих дум,
народжених у глибині твого чола,

і її діти і онуки
нестимуть з трепетом
степами і Карпатами,
за океани і моря блакитні
луну твого імені і слова.

Тарасе, благослови мою дитину!

Зустріч з Іваном Франком

У травні 1913 року мій батько разом з іншими
кіцманськими газдами слухав Івана Франка.

Зеленуватий місяць
гойдавсь спроквола на горіхах,
а батько мій Григорій,
зітерши сон з обличчя,
ішов до міста у сорочці білій.

Він бачив,
як Франко плечима підпирав
високе небо,
збирав з людських очей
одвічний гнів
і метав у темінь блискавками.

І ще він бачив,
як той святковий день
навколішки став шанобливо
перед поетом.

Там люди говорили,
що у Франкових грудях
вродилося не серце,
а стоголоса скрипка.

А інші мовили — криниця,
яка видзвонює зірками,
й що світ увесь схиляється до неї,
щоб причаститись для добра.

Дуби над ними ударяли
в зелені дзвони.

Поет підніс усім дарунок:
освячене на невмирущість
велике українське слово.

Мій батько
сховав коштовний дар
коло самого серця,
в якому вже тоді я жив
як молода любов,
як мрія і бажання.

Тому, мабуть, в моїй душі
щемливий спогад
про ту травневу днину
усе життя блукає,
мов хмаринка у блакиті.

Леся Українка

Я знаю,
світло теж народжується,
неначе квітка,
людина чи струмок.
Ми з юності шукаємо
його земні джерела.
І знаходимо.

Я теж знайшов те світло —
у найвродливішої
із жінок історії —
у Лесі.

Відкрив її достоту так,
як відкриває астроном
ще невідому зірку
на голубому небі.

Усе життя іду до Лесі.
Дивлюсь в її блакитні очі
та на чоло,
що осяває сутінки кімнати,
і слухаю, як образи її
й мелодії написаних рядків

сплітаються у клітку золоту,
в яку навіки потрапляє
моя душа.

Хвилини линуть,
і місяць визирає
із-за фіранок хмар,
а Леся водить по папері
розсердженим пером
і не слова із нього сипле,
а жарини, що падають
і мені на серце.

Так хочеться сказати поетесі:
«Ваша світлість. . . » —
і припасти до її правиці,
та я схиляю голову
й мовчу,
бо треба вміти
так ненавидіти і любити,
як ненавиділа і любила
тільки Леся,
щоб мати силу
озброюватись її світлом
і мати право
торкатися устами
її руки.

На смерть Максима Рильського

Ударилися очі об газету,
немов птахи сполохані об очерет.
І тиша заповзла в кімнату
Й здавила дихання мов.

Лежить, немов розп'ята, ручка
на потьмянілому папері,
За вікнами блакитний вітер
волочить шлейф жалоби.

Ось сонце закотилося між скелі
й не може вибратися звідти
над верховіття лісу.

Хитається підлога, вікна, двері.
Заплющивши повіки,
хитаюся і я, неначе п'яний.

До Огюста Курбе

Повертаючись із полювання, Наполеон III від-
відав Паризьку виставку живопису. Під час її
огляду він ударив гарапником картину О. Кур-
бе «Купальниці». Своім вчинком Наполеон III
хотів принизити реалістичне мистецтво і обра-
зити великого художника.
З історії.

Кожен твій мазок, Курбе,
у грудях наших світиться,
душа, мов горлиця, співає
на верхах твоїх дубів.
Ми знаємо, біль краяв серце,
коли пігмей, його величність,
ударив позолоченим гарапником
плече дитини
великого твого кохання.
Ти корчився й мовчав, Курбе,
бо не хотів спускатися
із вишини своєї
до ницого й дрібного імператора.

З глибини часу у душу лине
сичання вінценосного нікчеми,
палить свідомість нашу
і будить лють, зневагу та відразу.
Історія ж так боязко і неохоче
копає вовчі ями для параноїків скажених,
некоронованих злочинців
і коронованих кретинів,
вусатих і безвусих тишів,
що чавлять чобітьми своїми
серця із сонця і блакиті.
І ловлять, наче бліх,
думки крамольні
під віями
знеможених в безсонні муз.

І топлять кораблі натхнення
Плужника й Гарсія Лорки,
Семенка і Пилипенка,
Куліша і Микитенка,
Корнілова і Кириленка
Курбаса і Слісаренка,
Зерова, Ключова, Табідзе,
Цветаєвої і Теліги,
Васильєва і Косинки,
Олега Ольжича й Чарота,
Мамонтова і Яшвілі,
Хоткевича і Крушельницьких,
Кулика і Вороного,
Бобинського і Йогансена,
Драй-Хмари, Ірчана й Загула,
Фальківського і Мандельштама,
Влизька і Филиповича,
Поліщуків — Валер'яна й Кліма,
Досвітнього і Шкурупія,
Епіка і Буревія,
Підмогильного й Снегірьова,
Василя Стуса й Джаліля,
Старицьку-Черняхівську і Чупринку,
Гумільова й Мейерхольда.

Душа болить, Курбе, —
її ж бо роз'їдає
пекучий сором за століття наше,
що привело на світ убивць поетів.
Але настане час, Курбе,
і ми викинемо тих вождів плюгавих
на смітник, а їхніми іменнями
називатимем лихих собак.

Федькович мовить з гір

Я відколи дома, то ходжу у цивільній одежі;
німці мене лають, прозвали мене лайдаком, хло-
пом, гадинов. . .

Ю. Федькович.

З листа до Данила Танячкєвича.

Я повернувся на рідну землю,
яку ви, цісарські сурдутовці,
ведмежим краєм називаєте.
Збігаються дороги звідусюди
і ластяться до ніг моїх —
я ж бо до них належу,
Вони мене з дитинства знають.

Мені мати дала мову,
і я несу її,
як на гілках несуть дерева
пташині гнізда, листя і плоди.
І кожне слово — сонечко,
що зігріває зелен-край мій,
й дощами вимите віконечко,
у яке нащадки зазиратимуть,
аби дізнатись про нашу душу.

Пречистими устами музи
я промовляю з гір до свого люду,
й кожнісіньке моє жадання
котиться рум'яним яблуком до нього.

Я промовляю і до вас,
нахлібники бундючні, невситимі,
своїм безсонням і натхненням
тривожу ніч цісарську,
що бовваніє над землею.

Перо моє недовго пролежало
на шкільній лавці,
але поезії мої
аж стогнуть від ненависті до вас.
Я в них вливаю силу свого люду,
щоб римами вас жалили безжально.

Найдурніший натовп завжди
біжить в нестямі
за цісарською колісницею.
А я не побіжу. . .
Я викинув на запилюжене горище
уніформу цісарського лейтенанта
і вбрав крисаню і сардак,

аби у них ввійти в безсмертя.
Вони мені дають шляхетність,
від них я маю гонор.

Я не приховую до вас погорди,
пани і підпанки,
в чиновнім чванстві отупілі.
Ви маєте під язиком гадюку,
а під чиновницьким мундиром
ховаєте сутану єзуїтську.

Чого ви хмуритесь?
Я ж не боюся вас —
у мене профіль Довбуша Олекси,
а чи Лук'яна Кобилиці.

Вам мариться, що житимете
на цій землі всю вічність?
Знайте ж, рвучкі вітри
історії мого народу
вас звіють в небуття,
а в небутті немає постаментів.

На добраніч, ластівко

Ось ти зліпила голубе гніздо
під карнизом хати
і зодягла нам серце у блакить,
немов на свято.
Ми раді — що одна сім'я й тривога.
Та полетіла ти кудись стрілою,
І далина спустила за тобою
дощову фіранку,
гроза ударила в обличчя
й поранила, мабуть, крило,
бо серце чуло,
як твоє квиління
по травах потекло.

Твої ж незграбні ластів'ята,
ще голі і ротаті,
пищали у гнізді.
А я ловив комах,

у дзьобики їх клав
тремтячими руками
і визирав тебе,
як у дитинстві визирають
маму із базару.
І плакати чомусь хотілось...

Не смійся,
моє серце — теж гніздо
із ластів'ятами,
такими ж голими і безпорадними.
Надворі запах стиглих трав,
дзеркальцями листків
дерева ловлять краплі місяця
й до тебе шию витягають.

На добраніч, ластівко...

Слід

Народжуюся кожну мить
невблаганним, як сумління,
і йду у вашу долю,
мов листоноша в хату.
У мозок проникаю
і в ньому борозни розорюю
ще глибші, ніж річища
старих річок.

Доля мене прив'язала
до вас, приречених на забуття,
й до вас, володарів життя,
як Калниша до стіни в'язниці
чи бранця до сідла турчина.

Хто сказав, що я належу
лише святенникам і геніям
і що гадюка залишає
слід лише на піску?
Хіба у вашім серці
немає шрамів,
а на обличчі рівчаків,
по яких стікають піт і сльози?

Від Шевченка пролягаю
сонячною смугою через століття,
а від кривавого Миколи —
прокляттям у віки.
Біжу за кожною людиною,
щоб милувалася мною,
а чи затоптувала мене в твань.
Від мене звільнений
хіба що камінь,
який дрімає в бур'яні.

Із зіпрілих фоліантів,
згорбившись і пожовтівши,
ви вибираєте мене,
немов піщинки золота з намулу,
і тиснете моє ім'я
на обкладинках з ледерину.
В музеях тицяєте в груди
і, закотивши молитовне очі,
підмазуєте й підводите
мої прив'ялі щоки
різнобарвним малярським
хоч ладні мене поховати
з попами всієї землі.

Ви любите мене
й погорджуєте мною
із вишкіром ненависті,
бо я умію воскресати
й хапати за горлянку
самого Саваофа.
А голос мій —
що там голос Демосфена!
Як крикну із століть —
на небі зорі блякнуть!

Я не тінь, не копія,
а друге «я» людини.
Життя вам сповною,
як вічність сповнюють хвилини.

Я — ваша темрява і світло,
радощі і смутки. Я — Слід!

ПОЕЗІЇ 30-Х РОКІВ

З лісів розлились тіні

З лісів розлились тіні,
наче води.
Вітрець склав крила
й під кущем заснув.
В якій ще далечі тебе шукати
і кликати — я не збагну.

В твоїх очах
пусті всі мої мрії,
даремний лет душі до хмар.
Докірлива чомусь
твоя посмішка,
як жмуток віршів
принесу у дар.

Ти добре знаєш,
що свій шлях до сонця
не пролетять поранені пісні.
І ляже темінь
на слова і строфи,
й на обрії погаснуть
всі вогні.

У тиші саду кольори заснули,
і шелести прокинулися
скрізь.
Прийди, кохана,
горда й величава,
у затінок похилених беріз.

1937

На алеї

На алеї вечір стелить
Срібне полотно.
Сниться твоя тиха мова
Серцю вже давно.

Хто не дасть душі краплину
За бентежну мить,

Коли осінь за плечима
Сумно шелестить!

Вечір весь у таємницях,
Повен див, утіх. . .
Принеси мені свій шепіт
І дотик вій твоїх.

1938

Романтико моя

Романтико моя, п'янка й химерна,
І юносте, без сміху та прикрас,
Серед розвихрених років згубив я
Шляхи повернення до вас.

Я вже не той, що був колись. Не сниться
Поезія без краю і кінця.
Мене не вабить більше чарівливість
Схвильованого олівця.

Ніяка таїна вже не здивує,
Ані метафора вже не зігріє.
Бреду ізгоєм рідною землею
І що не день — все більш темнію.

Іванківці, 1939

Вернулася пісня

Вернулася пісня, вернулась
Моя непідкупна, гучна!
У серці моїм і над краєм
Видзвонює юно весна.

Безсмертний мій друг Генріх Гейне
Брав палицю й торбу колись
І ніс своє змучене серце
В далеку і сонячну вись.

Мені вас, весняні вершини,
На світі ніде не знайти.

Я буду співати в долинах
І любовно пісні берегти.

1939

Ти з себе скинь...

Я чую клекіт журавлиний
В осінню голубінь.
Душа, мов птах, у тузі лине
В далечінь.

Ти заколисуй біль шукання,
О дзвінкосте землі,
Нехай не сніться срібно-тьмяні
Журавлі.

Ти з себе скинь тягар блакиті,
Збідніле серце, скинь,
Бо наші крила перебиті.
О, спочинь.

1939

Далі мої, далі

Мрії мої, мрії,
Юністю зігріті,
Ще не всі дороги
Сходжені на світі.

Напина вітрила
Вимріяна даль —
Чого мені сумно,
Кого ж мені жаль?

Що тривожне серце,
А в словах полин?
Подивись, як кличе
Хусточка далин.

Далі мої, далі
З серцем у безодні,

Голос ваш глумливий
Я почув сьогодні.

1939

Народжується день

Розлився із дерев весняний дощ пісень...
Трава тремтить в екстазі. Квіти
Схилились над струмком, де сарни кожен день
Водитимуть своїх малят поїти.

Розлився із дерев весняний дощ пісень,
І засміявся Прут в долині.
Життя стомовно увійшло в зелений клен
Благословити сонце й небо сине.

Розлився із дерев весняний дощ пісень
І забринів у серці й слові.
В душі моїй народжується день,
Що спалахне бурхливо у любові.

1939

ЕЛЕГІЇ ДЛЯ СИНА

Від усього можу захиститись

Від усього можу захиститись. . .
Від безсоння — наспівуючи колискову,
яку ми з матір'ю колись співали над
колискою твоєю.
Від смутку — розмовляючи з тобою
у товаристві книг.
Від болю — виходячи на голосні плаї
твого дитинства.
Від розпачу — нанизуючи
крізь запону сліз рядки,
що складатимуть елегії для тебе.
Не можу тільки захиститись
від самотності своєї.

Я боявсь

Я боявсь лягати спати,
Бо в той час могли б пропасти
Зорі, вітер, нічні птиці,
Місяць міг би з неба впасти.
Бо в той час прийшло б кохання,
Шелести замовкли б в гаї,
Заніміли б ріки в горах
Й гомони у ріднім краї.
Я боявсь. . . Та випадково
Злюка-втома подолала,
Я заснув. . . І ось на світі
Сина любого не стало.

Як місяць не зійде

Як місяць не зійде,
То став цей осліпне,
Сховаються зорі,
Бліді, непривітні.
Як ти не приїдеш
До рідного дому,

Ніхто не розвіє
Мій смуток і втому.

Насунулись хмари
Над буки і клени
І краплі, мов сльози,
Стрясають на мене,
І докори сіють,
Мов шелести, в темінь.
І б'ють по обличчю —
А я ж, бач, не кремінь.

Куди ж нам сховатись —
Мені й моїй тузі —
Від згадок, як птахів
На темнім галуззі,
Й людей, що питають:
— Де ж син твій чудесний,
Що в нашому серці
Розбуджував весни?

Що маю робити,
Як маю впізнати
Той шлях таємничий
До чорної хати?

До кого поїду,
До кого полину,
Кому я розкажу
Печаль свою, сину?

Я викричався

Я викричався в дні,
садистською нещадністю жахні,
у людський слух збентежений,
у порожнечу,
ніким не зміряну
і не обмежену,
у голоси,
сповнені трагічної яси.

Я падав з ніг
на перехресті всіх доріг
з виттям примари-поторочі.

Я викричався у той місяць,
як у покинуту криницю,
бо кожна ніч,
уперта і тверда, мов криця,
зганяє мене, мов злочинця,
із постелі
і зазирає вічністю до віч.
А потім топче мої груди
тисячами підшоп
і стоголосе завиває,
що в мене сина вже немає.

Я викричався у це місто,
принишкле і студене,
що поверхами усіма своїми
із переляком дивиться на мене.

Я викричався у твій місяць —
знекровлений самітник,
в залізні квіти-зорі,
застиглі у просторі.
Тепер я викричуся в ці рядки
на почорнілому папері,
аби вони, незграбні й кволі,
ввібрали
у свої обвуглені слова і звуки
мої нестерпні болі
й хоч крапельку розпуки.

1979

Весна сплела із рути...

Весна сплела із рути
Вінок для тебе, сину,
Й ласкаво запросила
До себе у гостину.
Піднесла срібний келих
Над рідною землею,

Бо ж люди молоділи
Із піснею твоєю.
А ти з-за столу вийшов,
На подив господині,
Щоб стати добрим духом
В степу й на Верховині,
І стати співом пташки,
А чи струною бджілки,
Чи дзюркотанням річки,
Чи шелестінням гілки.
Чи журавлем самітним
Полинув в даль далеку
Над цямринням чекати
Людей у літню спеку.
Чи, може, ти подався
Із небом поєднати
Очей своїх пречистих
Нев'янучі блавати
Й наблизити до сонця
Свої невтримні злети,
Свої болючі думи
І дихання планети?

Упав мій розпач

Упав мій розпач
на твої оголені рамена
й широкі груди,
що ніби ще й тепер
вібрують, наче корпус скрипки.
Здається, що я чую,
як перегукуються в них
небачені світи,
яких збагнути можна
тільки серцем.

Упав мій розпач
і на твої вродливі руки,
що ще з дитинства
обнімали мою шию.
Чому це, сину,

осліпла і оглухла смерть
насунула свій чорний перстень
на палець твоєї музичної руки?

Припав мій розпач
до ніг твоїх струнких, невтомних.
З тобою ж ми пройшли
дороги незліченні,
що крають наші гори, і степи,
і узбережжя моря.
Припав мій розпач
і до уст твоїх,
що не промовлять більш до мене.
Вже тридцять літ
твое синівське слово
так одривалося від уст,
як одривається бджола
від квітки в травні.
Твое життя текло, мов річка молода
в рожевім полум'ї весною.
Чому дихнув на нього
чорний вітер смерті?

Мені кажуть

Мені кажуть:
Тримай себе в руках.
А в мене рук немає —
Вони у мого сина.

Мені кажуть:
Бережи своє серце.
А я не маю серця —
Воно у грудях сина.

Мені кажуть:
Витри свої очі.
А я й очей не маю —
Вони у мого сина.

Нічого не маю
Й себе не впізнаю.

Я тінь серед поля
Від кволої хмарки.

Я став на цім світі
Листком пожовтілим,
Що впасти спізнився
З осінньої гілки.

Ночами прокидаюсь...

Ночами прокидаюсь в лихоманці,
бо видається, ніби з-за вікна
лунає голос твій.
Зриваюсь з ліжка й кидаюся відчиняти,
аби мене струснули,
неначе електричний струм,
твої слова: «Я ось уже прийшов!».
Та їх не чути —
вони пливуть
в холодних водах вічності —
ти ж, сину мій, заснув
обличчям до зірок.

У грудях зараз розірветься
клубок пекучий із заліза.
Я дихати не можу
і вмерти теж не можу,
лиш руки можу зводити до тебе —
мого єдиного на світі божества.
І можу навмання ступати
твердим камінням спогадів
про те, як ти крізь роки йшов
і небо квітло у людських очах.

А нині чорний відчай хоче потягти
мене у сіті теміні
і викинути на пустинний берег,
де овиду немає і зогнили зорі.

1979

Кому повім печаль свою

Від болю я кричу
на велелюднім роздоріжжі.
А юрмища — в німім снуванні,
тролейбусні дзвінки в мовчанні.
Від друзів і знайомих — ані слова.
Усе живе і неживе забуло мову.

Від болю я кричу
перед обличчям зелен-лісу.
Та шелести заціпеніли,
пташині співи заніміли. . .
Звіриний рев не протина діброву. . .
Усе живе і неживе забуло мову.

Від болю я кричу
перед гулким простором моря.
Та переливи хвиль байдужі,
перегук мев відчужений,
сирени — мов затиснуті в окови.
Усе живе і неживе забуло мову.

Кому повім тепер
печаль свою, і жах, і горе?
Живу у німоті затятій,
у спогадах, як в рідній хаті,
приречений стояти на вітрах,
самітний і чужий, неначе хворий птах.

Доля

Сонет

Сорочку випрала в отруті Несса
І сина мого в неї зодягла,
Тепер у п'яному кипінні зла
Шпурнула його ім'я під колеса

Чиновницької колимаги й плеса
Важкої тиші й бруду розлила,
Щоб знищити його сліди дотла,
Аби й луна його душі не скресла.

Що ж ти, доле, підсилаєш кобри
До безборонних і дзвінких сердець,
Вони ж перлини — ти це знаєш добре, —

Що красять нашої доби вінець.
Ти ж так стоптала світ краси, ідей,
Що й Прометей зненавидів людей.

1980

Зі мною ніч безкрая

Сонет

Зі мною ніч безкрая, горобина —
Погасло сяєво бажань, стремлінь.
Лиш крик стряса замулену глибінь
Душі, безвладної, мов та дитина.

Та я іду крізь спогади до сина,
Розбитий, безпорадний, наче тінь,
Щоби очей небесна голубінь
Пролилась в мене, як весняна днина.

Не йду — пливу на дошці з корабля,
Що став із блискавицями на битву,
Й не мариться на обрії земля,
Й шепочу ім'я сина, як молитву.

Я не прощу собі ніколи того,
Що не зумів умерти замість нього.

Весна

Весна. А в моїм серці
Не розцвітають вишні —
В полярну ніч не може
Ніщо в мені цвісти.

І бджоли у волоссі
Вже золотом не дзвонять.
В чоло вдаряє морок —
Примара ж я жива.

Дивлюсь в блакитне небо,
 В таке, як твої очі,
 Та сонця не впізнаю —
 Лице його в сльозах.

В саду твого дитинства
 Колись пташки співали.
 Я подумки складаю
 Листи до тих пташок.

їх світ до себе кличу
 В нестямі і надриві,
 Та сиротами стали
 Усі мої слова.

Й дерева непритомні —
 Їх пам'ять у судомі. . .
 Як вкрадену лисицю
 Ховати мушу біль.

1980

Хворіють вікна

Сонет

Хворіють вікна на важке безсоння,
 Моє чекання теж не знає сну.
 І кожен подих — крик у ніч жахну,
 Що не згасає й в ранку на долонях.

Думки наївністю мене полонять —
 Мо', в вічності намацаю стіну
 І крізь шпарину я тобі гукну,
 Що я без тебе жити більш не годен.

Якби ти знав мою святу любов,
 Ти б тисячі смертей переборов. І
 серед болів, бур, жаских тривог

Ти б марище прогнав з моїх очей
 І зняв тягар самотності з плечей —
 Ти ж мій єдиний син, єдиний бог.

Липень 1979

* * *

Сонце зійшло.
Посковзнулося на шибках,
побігло по клавішах рояля,
замислилося на книжках
і втішилось на фотографії твоїй.
Завихрилася у кімнаті
голуба пожежа —
твої очі спалахнули сміхом.

На балконі

А я й сьогодні сиджу
На тім самім балконі,
Де ми колись сиділи
І морем милувались.

І ластівки над нами
Тоді розповідали
Своїм пташатам голим
Щось мудре й дуже ніжне.

Відтак шугали жваво
Понад столом робочим
ї мало не торкались
Мого й твого обличчя.

Вони нас на боялись,
Як родичів найближчих,
І ми були їм вдячні
За світле родичання.

Тепер теж не бояться,
Але мовчать, похмурі,
Мов бачити не хочуть
Мене на цім балконі.

Ті ластівки, здається,
На мене нарікають
За те, що я, мій сину,
Прийшов сюди без тебе.

Піцунда, липень 1980

Я не годен ховати серце

Я не годен ховати серце в тишу,
мов рану у бандаж,—
воно там задихнеться,
й не зможу думати про тебе.

Ходитиму, немов сновίδα,
вулицями міста,
якими ще лунають кроки.
Розмовлятиму з тобою —
ти ж перейшов в моє єство,
щоб жити в нім до мого скону.
І буду марити у казці,
злеліяній тоді,
коли я йшов, сп'янілий від утіхи,
твоїм життям.

А перехожі хай дивуються.

Нехай.

Вони, напевно, чують,
як плаче і каміння
у мене під ногами.
Вони, напевно, бачать,
як чорне полум'я
в конвульсіях звивається
переді мною,
і думають, що доля
порозбивала в моїм серці
все доценту.
Хай думають. Нехай. . .

Я сторонитимусь усіх,
щоб не здригалися
від стогонів моїх.
Хай навіть не підозрюють,
що мій закований трагічний зір
повзе безногим інвалідом по дорозі,
а сльози пропалюють асфальт.

Я став Сізіфом,
якому від богів дістався камінь,

а руки в мене
не натреновані для нього.

Я не годен ховати серце в тишу,
мов рану у бандаж.
Я мушу кожну мить іти до тебе.

А може, винен дощ. . .

А може, винен дощ,
що сивою стіною
стоїть між нами.
А може, винне листя,
що застеля дорогу,
яка веде до тебе.
А може, винна
сама земля,
що не пускає
з своїх обіймів,
і ми не можемо вернутись
один до одного,
як повертаються птахи
до гнізд своїх.

Нічого не змінилося

Нічого не змінилося, нічого. . .

Біжить ця осінь, гублячи каштани,
Крізь дні, убрані в довгі сірі хмари.
Купає дощ старе каміння міста,
І шиби плавають в воді холодній.

На вулиці — табун автомобілів.
Трамваї схожі на стручки жовтаві,
Що на зупинках щедро висипають
Квасолі стиглі на долоні бруку.

Коли вщухає дощ і сонце світить,
Я йду по місту, як сліпий, що стука
Ціпком об тротуар, і за собою
Веду собаку чорну — тіль свою.

Нездарність не покрита ще асфальтом,
Невисушена й заздрощів багнука,
І мучить серце, хворе від чекання,
Невтримний біль і туга за тобою.

Нічого не змінилося, нічого...

Львів, 20.X.1982

Я повертаюся до твого світла

Завжди,
куди б не йшов
і де б не заблукався,
я повертаюся до світла,
що випромінюють твої блакитні очі,
бо кожна мить до ніг моїх
збігаються дороги світу
й зливаються в одну дорогу,
яка веде лише до тебе.

Завжди,
коли долає туга,
я повертаюся до твого світла
й проймаюсь голосом
співучих трав твого дитинства
і сповіддю твоєї скрипки і рояля.
Тоді моє обличчя
ледь-ледь світлішає,
мов у дитини,
що плакала занадто довго.

Завжди,
коли змагають болі,
я повертаюся до твого світла
й розкриваю груди перед ним,
немов перед очима сонця,
і вірую —
твої благословенні тридцять років
не стануть жовтим листям,
що люди спалюють увосени.

І болі геть зникають,
немов блукаючі вогні.

Завжди,
коли не знаю, де подітись
і що з собою учинити маю,
я повертаюся до твого світла
і сповнююся ним,
як сповнюються бджолами, пташками
і шелестами вітру
черешні саду Воробкевича,
устеленого і твоїми днями та роками.
Тоді здається,
що ти виходиш з пам'яті моєї,
неначе з озера гірського,
осяяний людською добротою.

Елегія

У праці забуваюся. Щоразу
Здаюсь собі таким, як був раніш.
Пливуть слова, вкладаються у фрази
Або шикуються слухняно в вірш.

Дрімотні липи наші, вже одцвілі,
Здригаються од вітру при вікні,
А спогади, немов фіранки білі
У сутінках, ворухаться в мені.

І маришся у radoщах нестриму,
Увесь в сузір'ї бджіл і мотилів,
В полоні звуків, зібраних незримо
В оркестрах лісу, неба і полів.

А чи веселі, вдвох, на відпочинку
Йдемо в зелене чепурне село —
Там молоді й стрункі будинки
Кидають сяйво на твоє чоло.

Чи в данім парку бачу, як зненацька
Ти, зачудований, спиняєш крок,
Бо вивірка, як жвавий човник ткацький,
Снує неспокій свій серед гілок.

Із серця ноти з дзвоном-передзвоном —
Мабуть, готова пісня чи прелюд, —
Неначе спілі ягоди із грона,
На нотний стан із трепетом падуть.

І маришся... І липи, вже одцвілі,
Здригаються од вітру при вікні,
І спогади, немов фіранки білі
У сутінках, ворухатся в мені.

За руки взявшись

За руки взявшись, йдемо й милуємось,
як у серпневу спеку
стікають тіні на траву,
як сповідається
предавнє джерело
й сполохані у житті перепілки
бентежно сплескують крильми.

Так солодко торкається
думок і серця
синівська посмішка твоя,
що тішусь дниною цією
і забуваю, скільки мені літ.

Йдемо, не знаючи зупину...
Ти жадібний до обрїїв,
як жадібна до них
лише порода гомінких дорїг.
І називаєш ці простори
родимим краєм —
єдина й найдорожча на цїм світі
частиночка землі,
де ти самотності не відчуваєш.

Хвилинами здається,
що ти раптово розчинився
у людяності і красі
й надав їм форму власної особи.

Спогад про тебе

Спогад про твоє дитинство
такий живий,
що я можу його обняти,
як небо в чистих водах річки.

Спогад про юність твою дзвінколисту
такий живий,
що я можу щоднини блукати з нею
вулицями міста.

Спогад про розмови нескінченні
такий живий,
що інколи здається,
неначе я літаю
над піснею жайворонка
й вигукую в блакить
твоє ім'я.

Спогад про ту весняну днину,
коли ти не прийшов додому,
такий живий,
що падаю щомиті в вічність,
не маючи надії
на воскресіння.

А ноги утомились*Сонет*

А ноги утомились — я ж бо пішки
Екватором планету обійшов,
Зітер в мандрівці сотні підошов
І не спочив, як люди, анітрішки.

Не жив ні миті в серці суеслов,
І не росли на спині в мене віжки,
Душа змагалась з небом без усмішки,
Немов могутня, горда корогов.

Життя не роз'їдає ще іржа,
І десь за обрієм його межа,
Та думка гнітить і додолу гне,

Бо ти на львівському вокзалі
Не заглушив мої важкі печалі. . .
Чому ти, любий, не зустрів мене?

Твої роки

Роки твої — свічада велемовні —
щодня зі мною розмовляють.
В їх голосі — луна дитинства,
немов дзвінке послання в вічність.

Дякую тобі за дивний голос,
як жайвір небу дякує за вроду,
яка манить його у високості.

Листи твої — чарівні партитури —
щодня зі мною розмовляють.
В тій мові — вихори юнацтва,
подібні до розливів скрипки.

Я дякую за ту благословенну мову,
як дякує трава дощам за співи,
що розворушують діброву спраглу.

Книжки твої — джерела кришталеві —
Щодня зі мною розмовляють.
У них живе любов бентежна,
що ошляхетнює слова буденні.

Я дякую за ту любов пречисту,
як дякує дуб сонцеві за силу,
яка стрясає жолуді достиглі.

Благословляю, сину

Сонет

Благословляю, сину, ті роки,
Що розчинили тобі навстіж двері
У царство творчості, і на папері
Лягли слова і ноти у рядки.

І спів поринув хвилями ріки,
Немов відлуння звукових феєрій,

І люди віднайшли в своїм трувері
Жаданий обрій, сонце і зірки.

Всі промені очей твоїх були
Продовженням очей моїх. А руки?
А посмішка? Нечувані ще звуки

Відраду й гордощі мені несли.
Й тепер несуть в погожі дні й коли
Дощі голосять на дахах і бруку.

У класі я сидів

Ти був тоді неначе горощина,
Такий, що ще й писати не умів.
В морозяну чи у сльотаву днину
Я брав тебе на руки й гордо брів

Через негоду, снігові навали
До школи, з скрипкою в руці,
Учителі нас радісно вітали
Усмішкою на доброму лиці.

У класі я сидів — достотний учень,
Тремтів за кожен рух твого смичка,
В піснях, етюдах, гамах і тризвуччях
Весна цвіла — то тиха, то рвучка.

І танцювали пальчики по грифу,
Й виспівувала скрипка так,
Що все моє єство підспівувало стиха,
Вбираючи у пам'ять кожен такт.

Я прислухався, мов до одкровення,
До всіх учительських порад,
І в серці засівалося натхнення
І струшувався світлий зорепад.

Удома, переписуючи ноти,
Такі, як перші вишні на гілках,
Я їхній спів вдихав, як у польоті
Небесну синь вдихає білий птах.

За стіною

Дитина плаче за стіною,
А я стою серед кімнати,
Мов зачарований зненацька
Тим криком немовляти.

Ось мати, мабуть, прибігає
Й колиску ніжно колихає,
Бо за хвилину за стіною
Дитина затихає.

А я чекаю — може, зараз
Малятко знову обізветься.
Для мого серця крик дитини —
Це музика небесна.

Маля мовчить. І я не знаю,
Що діється в цю мить зі мною
І що палить моє обличчя
Пекучою сльозою.

У мене вже немає болю

У мене вже немає болю,
У мене вже немає слів.
Я вже не той, що був раніше,
Я вже повік закам'янів.

Немає серця — тільки рана.
Думки всі зникли з голови.
Ось місяць витріщивсь зухвало,
Як око сірої сови.

Мов з каменю, жахлива тиша
Цей світ смертельно обійма,
А небо сивий дзвін колише,
Та в ньому звуку вже нема.

Колискова

Ти спи, любий сину,
В блакитному сні.
Довкола нас тиша
І місяць в вікні.

Торкається шибок
Лиш сяєво зір,
Шумить десь далеко
Смарагдовий бір.

Від озера лине
Поклін комиша,
Тебе покриває
Мій зір і душа.

Хай ніч, любий сину,
Снує срібний шовк,
Ти спи — на сторожі
Безмежна любов.

1950

МУДРИЙ ТАРАДУДА

Мудрий Тарадуда*Поема-казка***1**

Вирує жовтий листопад
Вже й на горі Гледовій,
Куди з усіх кінців Карпат
Зібрались гуцулове.

Зібралися не для розваг,
Хоч вбрані всі святково.
Ось Кобилиця, їх ватаг,
До них тримає слово:

— Гей, браття рідні гуцули,
У серці ние рана,
Бо ми гаруєм, як воли,
На пана Джурджувана.

На долах, в горах і лісах,
Де ми одвічні газди,
Той кат живе, як райський птах,
А наші де гаразди?

Не стерпимо, щоб дідич-вовк
Дер чинші з нас, данини!
Хай щезне так, як і прийшов,
А ні — то хай загине!

Скажіть, братове, в боротьбі
Ви будете зі мною,
А чи залишитесь в ганьбі
Під панською п'ятою? —

Гуцули слухають, сопуть,
Думки сумні тереблять.
Враз тишу їх прорвала лють,
Мов дика повінь греблю:

— Ти від панів нас оборонь,—
Хай воля в горах встане!
Ми всі з тобою і в вогонь,
Лиш поведи, Лук'яне!

Веди, ватаже, нас і вір —
На тебе вся надія!
Хай дідичам між синіх гір
Черлен-когут запіє!

Веди на Довбушеву путь —
Вагатися не станем.
Хай пси гучного марша втнуть
Каправим Джурджуванам! —

Та раптом вийшов з-між людей
Багатий син Тригуди,
Ставний, гонорний, молодий,
Й сказав: — Ні, так не буде!

Лук'яне, в прірву не веди
І не чини сваволі,
Бо й так вже доста скрізь біди
І сліз людських доволі.

Пан до хресту мене тримав
І пив горілку з неньком —
Не дам, щоб ти його прогнав
Чи язиком теленькав.

Я побіжу до шандарів,
Про все їм замельдую,
Й такий тебе зустрине гнів,
Що й чорт не порятує!

— Ти що, сказився?! — крикнув люд, —
Чи кагла при дурила?
О, кляте кодро із Тригуд,
Смерека б тебе втела! —

І руки в мозолях, як рінь,
Тяглися до горлянки,
І був би там йому амінь,
Бо мста людська — не гранки.

Але Тригуда вмить збагнув,
Що смерть його вже близько,
Тож скочив у кущі й рвонув,
Немов скажений псисько.

Мов чорт сполоханий, він біг,
Летів, як блискавиця,
Щоб кинути панам до ніг
Донос на Кобилицю.

Ось вибіг із кущів, дивись —
Вже між смерек несеться,
І ноги тільки блись та й блись,
Як шпиці у колесах.

Дорогою так дріботять
Через брудні баюри,
Що віхті з постолів летять
Аж на дуби похмурі.

Сопе, немов ковальський міх,
У зрадницькім горінні,
Звалив хатину, оборіг,
Зламав людське вориння.

Мигтить, мигтить, як та мана,
Через ліси і гори,
І утікає звірина,
Ховаючись в ізвори.

Нарешті за горбом він зник
І показався знову...
Гуцули всі — ані чичирк,
Лук'ян — ані півслова,

Бо хто ж це бачив, щоб гуцул
Став наймитом приبلуди
І в серці мав гнилий намул
Зрадливості й облуди!

Важку мовчанку перервав
Старий коваль Іларій,
Який Тригуді вслід сказав,
Мов по ковалді вдарив:

— Ади, прудкий ти маєш біг,
Як зрадить закортіло, —
Бажання те, мабуть, до ніг
Полізло й засвербіло.

А як свербить — біжи, біжи,
Ти, зраднику зухвалий,
І ницість пану покажи,
Хай пан тебе похвалить!

Віднині хай тобі повік
Ота гидка сверблячка
Залізе в ноги, в самий шпіг,
Щоб повз від неї рачки!

Щоб прадідів свята земля
Під ними угиналась,
Травинка кожна, мов змія,
На ноги ті в'язалась!

— Най буде так, — луна, мов дзвін, —
Нехай повзе чи скаче,
І най живе до скону він
Із лихом тим сверблячим! —

І вплив місяць з-за верхів,
Покритий весь лускою.
В серцях змішавсь гарячий гнів
З тривогою важкою.

2

Десь просто неба на землі,
А де — це нам байдуже,
Жили гуцули, добрі й злі,
Вродливі і не дуже.

Хто ліс рубав, товар кохав,
А хто ще був при силі —
Черемошем дараби гнав,
Долав пінисті хвилі.

Село було уже віки
Закинута між скали,
І лиш жандарми і вовки
До нього зазирали.

Й лишали в нім сумні сліди —
Важку біду й покари...

А бог... Що бог? Він слав туди
Лише гримучі хмари.

Ті люди ляляли туск пісень
В сопілки і цимбали —
Любили ж співи понад все
І з співами вмирали.

Сюди, мов з краю дивних див,
Зненацька на світанні
Химерний гуцул прибудив
У сардаку й крисані.

Понурий, гордий, як король,
Без усмішки й на сонці.
За чересом — новий пістоль,
А золото — в мошонці.

Ніхто не знав, з яких сторін
Прибув цей перелета,
Та й легінь не казав, хто він,
Держав усе в секреті.

На гульках не бував ніде,
Сидів у своїй хаті,
Яку придбав в сільських людей,
Й збирався газдувати.

Із хлопцями того сільця
Не вештавсь вулицями —
Орлу ж, мовляв, не до лиця
Водитись з горобцями.

Та при собі носив завжди
Флюяру калинову,
Й коли він грав — гули сади
І плакали діброви.

Тому дівчатам у селі
Був до вподоби красень.
Вони, неначе мотилі,
Очима його пасли.

Хоч жив самотнім, як ведмідь,
Та в пору вечорову
Все ж кинув оком мимохідь
На Домку Стрільчукову.

Чекала дівка старостів,
Щоб надіслав до хати,
Але про те він не хотів
Ні чути, ані знати.

Бо в серці сум, в думках журба,
А у словах тривога.
Ой лізла чиясь лють-клятьба
Сверблячкою у ноги.

Впивалась в них, як кліщ лісний.
І легінь не міг спати:
Він бігав, наче навісний,
Всю ніч довкола хати.

Коли стояв, сидів чи йшов,
У праці, в час дозвілля,
Він прикладав до підошов
Всіляку мазь та зілля.

Ходив росою босоніж
І в равликах із лика,
Взувався в чоботи нові ж
І панські черевики.

Пхав ноги в Черемош, Дністер
Й на ріні, що дзвеніла,
Шорстким камінчиком їх тер,
Аж шкіра червоніла.

Опівночі біг до бабів,
Майстринь чарів нечистих,
Що знали примови й чортів
Всіх знали особисто.

А вранці-рано він просив
Попа із бородою,
Щоб йому ноги покропив
Свяченою водою.

Та все марниця, все дарма —
Від лиха повзав рачки.
Гадав, що спасу вже нема
Від клятої сверблячки.

В селі казали: від добра
І буйності він скаче
І казиться. Прийде пора —
Принишкне і заплаче.

А через тиждень почали
Всі з нього глузувати
І всюди, де лише могли,
Свербиногою звати.

З

Якось в безсонні, на зорі,
Свербиного міркує:
«В світах є добрі знахарі —
Піду, нехай лікують.

Щоб край покласти цій біді,
Не шкода мені й грошей.
Як не допоможуть, то тоді
Втоплюся в Черемоші».

Убрав він гачі і кептар
В червоній заполочі,
Узяв найліпшу із флюяр —
І гайда світ за очі.

Він довго біг. Кого зустрів —
Його справляли всюди
До верховоди знахарів,
До Гната Тарадуди.

То був керманич і мудрець
На все гірське роздолля —
Він знав початок і кінець
Гуцульської недолі.

Тригуду ніби гнали в путь
Вовків голодних з двісті,

Й до мудреця над самий Прут,
Пригнали на обійстя.

Тригуда плигав і сопів
І постоломи тропав,
Кружляв обійстям і вертівсь,
Як муха ув окропі.

І кури фуркнули за пліт,
Пси шматували душу,
А підозрілий чорний кіт
Аж видряпавсь на грушу.

Гнат Тарадуда із дверей
Сердито став кричати: —
Навіщо ти моїх курей
Повідганяв від хати?!

Ану, з обійстя мені геть!
Не скач перед порогом!
Коли тебе вкусив злий гедзь,
Басуй у тата свого!

Бо як прийде на мене злість,
То не знайдеш дороги,
Причеплю тобі довгий хвіст,
Приб'ю цапині роги! —

Свербинога в ту ж саму мить
До постолів 'му бухнув.
— Свербить мені,— сказав,— свербить,
В ногах страшна свербуха.

Живу на світі, як той сич,
Не лізе в рот окраєць.
Свербить щодня і кожну ніч,
І бігаю, як заєць.

Благаю: лиш слівце шепни,
Оте, що від уроків,
І ним сверблячку прожени
Й верни мені супокій.

За це ти вийдеш в багачі,
Бо я людина в змозі. . . —
Й посипалися бринькачі
У Гната на порозі.

Та відповідь на це дає
Премудрий Тарадуда: —
Я знаю добре, хто ти є,
Свербиного-Тригудо.

Ти втік в чуже село від мсти
За зраду свого люду
Й несеш з собою у світи
Прокляття і огуду.

Ти жандармер'ю нацькував
На лицаря народу.
Й за це тобі господь послав
Сверблячку в нагороду.

У нас тривожно на душі:
Пани — неначе оси,
У них — в'язниці, гайташі,
У нас —сокири й коси.

Наш добрий люд, зелений світ
В болючій кровотечі.
Луна бентежний клич трембіт
В серцях людських гарячих.

Трублять всі олені в лісах,
І бук кричить смереці,
Що Кобилиця, наш ватаг,
У грізній небезпеці.

Гудуть дубки, шумлять грабки
Й ялиці-молодиці,
Що хочуть шандарі-вовки
Схопити Кобилицю.

Бо ось забаглося тепер
Панам, гнилим опецькам,
Щоб славний наш ватаг помер
В темниці чернівецькій.

Гора горі, ріка ріці,
Ліси лісам говорять,
Вітри несуть, немов гінці,
Цю вість на всі простори.

Й оце до мене ти прибіг,
Свербиного-Тригудо,
Щоб я, гуцулам всім на сміх,
Творив для тебе чудо?

Таж Кобилиця серед гір
Зігрів людей, як сонце. . .
А ти гарчав, неначе звір,
Й став панським оборонцем?

Най наглий грім уб'є мене,
Чи інше лихо з неба,
Як серце моє спалахне
Прихильністю до тебе!

— Не гудь мене, а порятуй,
Премудрий Тарадудо,
І я тобі за доброту
Слугою вірним буду. —

Мудрець з презирством відповів:
— Не гуцул ти, а бидло,
І розсипати добрих слів
Для вух твоїх обридло.

Свербітима ще тижнів три,
А потім перестане.
Тепер біжи на всі вітри,
Насіння препогане. —

Махнув Тригуда топірцем —
Й гайда у далі дальні.
Сміялось сойчине крильце
У нього на крисані.

Ще тиждень бігав, ще один,
Його трясла гарячка,
На третій — нагло, наче дим,
Розвіялась сверблячка.

Як мертвий, цілу добу спав,
Відтак, здолавши втому,
Сказав, неначе проспівав:
— Помчу, як стій, додому,

Бо з підошов свербіж утік
І, дякувати небу,
Тепер я справжній чоловік,
Мені женитись треба. —

Він годну постать випростав
І в путь подався сміло.
І на флюярі так заграв,
Що листя злопотіло.

Луна, як в горах, рознесла
Вабливий спів флюяри,
Дівчата навкруги села
Повисипали чари.

4

Похмура хата край села,
Що вже роки мовчала,
Тепер розкішне зацвіла,
Святково загучала.

Бузок звисає з її стріх,
Немов із пави пір'я,
І котиться веселий сміх
Із вікон на подвір'я.

Сюди прийшли з усіх усюд
Гуцули, бо ж неділя,
І хоче танців чесний люд —
В Свербиноги ж весілля!

Дівчата — ружі з полонин,
А хлопці — як барвінок...
І хлюпає музики плин,
Мов хвиля на зарінок.

Скрипка-рибка, бас, цимбали —
Дріта-ріта, турлей-том!

Молодий в весільнім шалі
Б'є по лиху постолом,

Бо ногам більш не свербіти —
Вже здорові до колін!
Дріта-ріта, турлей-тіта —
Хто ще є такий, як він!

— Я на гроші не скуплюся —
Ріжте в струни, скрипалі!
Хай всі знають, що женюся
На найкращій у селі.

Вам не сором, легіночки,
Спати при моїй музиці?!
Я ж даю вам викуп — бочку
Пива доброго з Вижниці.

Тож танцюйте і співайте,
Ласку й гонор мені вдійте,
Бо небавом, ви це знайте,
Буду вашим паном війтом. —

Молода теж обізвалась:
— А як стану я війтиха,
Пантруватиму від зла вас
І відьомських чар і лиха. —

Дріта-ріта, турлей-тіта,
Дріта-ріта турлей-том!
Між весільних, як між квітів,
Ходить зрадник когутом.

І горілку ллє... Хай ллється —
Спражена ж на грані.
Сойчине крильце сміється
У нього на крисані.

Роблять коло хлопці гожі,
Дихають на світ вогнем.
Крешуть так, що гай дай боже! —
Ми такої не утнем.

Молодий усередині
Вибиває тропака,
А до нього пісня лине,
Невесільна і терпка:

— Ми вже чули все таке,
Знаєм цю науку —
Вовк нам каже ме-ке-ке,
А ворона — ку-ку!

Гопа-цупа навкруг слупа,
Робим честь катюзі!
Як настане нічка глупа,
Буде на галуззі. —

Тригуда зблід, притих, знітивсь,
Й хоч нічка ще далеко,
Він кволо вуха розпустив,
Немов лопух у спеку.

Ні, не зі страху занеміг —
У нього є пістолі,—
А від сверблячки, що до ніг
Спускалася поволі.

І з кола вирвався-таки
У відчаї, в нестямі
І штурхаючи у боки,
Усіх, кого залямив.

Він бігав, плигав і сопів
Та постоломи тропав,
Кружляв обійстям і вертівсь,
Як муха ув окропі.

Оббіг подвір'я довкруги
Разів, мабуть, із десять.
Услід неслоь: хе-хе! ги-га!
Зірвавсь з ланца, мов песьо. . .

Оббіг і хату гомінку
І гупав чваньковито,
Немов багач, що на току
Молотить копи жита.

Враз вискочив на шлях. Дивись —
Вже між смерек несеться,
І ноги тільки блись та й блись,
Мов спиці у колесах.

5

І знову ноги гупотять,
Що аж дуднить подвір'я.
І знов Тригуду мудрий Гнат
Очима злісно міря

І мовить: — Ось прибіг лайдак,
Щоб я від сміху згинув:
Розтанцювався гаспид так,
Що вже не зна зупину.

Донощик цісарських псявір
Вигупує ізрання,
Неначе мій зелений двір
Є місцем для скакання.

Траву мою ти не толоч
І не підплигуй всує.
— Ти смійся, Гнате, скільки хоч,
Бо я того вартую.

Коли я біг, за мною вслід
Летів сміх молоді,
Сміявся весь гуцульський рід,
Усе весілля гойне.

Й сміятимуться всі повік,
Бо слава, зла плетуха,
Кричить, що я з весілля втік
Через свою свербуху.

Утіхи ти начаклував
Мені лише на тиждень,
І я не встиг, хоч і бажав,
По-людськи оженитись.

— Знай, радощів на цій землі
У тебе вже не буде:

Земля тобі, в добрі чи злі,
Про зраду не забуде.

Земля не любить ніг твоїх,
Терпіти їх не може,
Тому пускай свій псячий біг
До річки Черемошу.

Як рік побудеш на воді,
В полоні її руху,
То, може, хвиля аж тоді
Позлизує, свербуху. —

Махнувши своїм топірцем,
Гнат припинив скакання. . .
Сміялось сойчине крильце
В Тригуди на крисані.

— Тепер я лихові кінці
Утоплю в Черемосі:
Панам послужу на ріці
Й зароблю купу грошей. —

Він полетів. Аж піт чурів
Й лунав лісами тріскіт,
Здавалося, з-під постолів
Розбризкувались іскри.

Захеканий і злий прибіг —
Черемош засміявся.
Свербіж не мучив більше ніг —
Пропавав чи десь сховався.

Зайшов до гендлярів-заброд,
Що землю нам толочать,
І розказав їм на весь рот: —
Я вам служити хочу. . .

У мене сил, як у вола,
І я не є незграба —
По Черемошу, мов стріла,
Летітиме дараба.

Я вмію шанувать панів,
Їм чемно догоджати.
Замініте мені братів,
І дедя, й рідну матір. —

Керманичем взяли його
Торговці нашим лісом.
Тригуда ж — раб, який — го-го!
Рівнятись може з бісом.

Він ще й не любить голитьбу
Й Лук'янове розгулля.
Ади, ступає на талбу
І мовить до гуцулів:

— Пускайте повінь, а від пня
Одв'язуйте-но швари!
Керманич я! Таким, як я,
Немає в світі пари!

Пінисті білі баранці
Людей всіх зачарують —
Моя ж дараба на ріці,
Мов дівка, затанцює.

Мені підвладний дуб і граб,
Бук, явір і ялина...
Я сплавлю тисячі дараб
З лісами Буковини.

Літатиму, мов вітрюган,
Бурхливою рікою,
Лише б мошонку файний пан
Набив мені грошвою. —

Сказав — сокирою врубав!
Аж в горах плеснув гомін,
І довжелезний грізний сплав
Рвонула дика повінь.

І понесла скажене вшир,
Де розхитались ковбки,
І закружляв їх дикий вир,
Немов пусту коробку.

Радіє сплавом Черемош,
Як вітер капелюхом,
Реве, аж кидає у дрозж,
Клекоче й мчить щодуху.

Схопивсь Тригуда за керму —
Круть-верть... Ну й просторіка!
Дарабу не скорить йому —
Хоч плач, хоч кукурікай!

Якби ж стояв і кермував,
А то почав стрибати
Й такого аркана утяв,
Що важко розказати.

Він бігав із кінця в кінець
По ковбках ошалілих,
Що гнались в безвість навпростець,
І терлись, і скрипіли.

Той сплав — як норовистий кінь,
Що прагне дибки стати
І кинути їздця об рінь
Чи в твані розтоптати.

Черемош з рук не випуска
Ані одну колоду —
Спочатку ставить сторчака,
Відтак шпурляє в воду.

Шпурля й Тригуду заодно —
Хай проковтне 'го хвиля...
Та він не падає на дно,
Спливає, мов бадилля.

І ось Черемош в піні, злий
Взяв його за чуприну —
І витягнув із хижих хвиль
Й на берег люто кинув.

Коли в кущах він оклигав,
То не крутивсь, мов дзиґа,
І не хваливсь, і не стогнав,
Лише ногами дриґав.

Нарешті чхнув разів зо три
На людський сміх і кпини
І кинувся на всі вітри,
В ліси, на полонини.

6

Ади, вже знову танцюрист, —
Промовив Гнат зловтішне, —
Від танців твоїх, щоб ти скис,
Вже гидко, а не смішно.

Хіба не ти сказав мені,
Премудрий Тарадудо,
Що тільки на воді річній
Свій супокій здобуду?

Черемош, п'яний від дощів —
Це з ним буває завше, —
Шпурнув мене аж у куці,
Сверблячку не злизавши.

Розпався сплав, а людський сміх
Стряса ліси і гори...
Той сміх, як первородний гріх,
І чорт не переборе.

Тому, мосьпане, не бурчи, —
Я й так, мов ошалілий,
Ти краще зжалься й пошепчи,
Щоб ноги не свербіли.

Або побий їх топірцем —
Хай їм аж млосно стане,
Й нехай вже сойчине крильце
Не хмика на крисані.

— Хоч ти не варт дрібної тлі
І тріснутого глека,
Живи високо від землі,
І від води — далеко!

Йди геть з моєї голови,
Зі мною більш не знайся,

Живи в дуплі життям сови
Й сюди не потикайся.

— Ти кажеш, аби лазив я
Ялинами й дубами,
Й тоді хвороба вся моя
Розвіється з вітрами?

Ще раз послухаю тебе,
Премудрий Тарадудо,
Піднімусь до самих небес,
Під зорями побуду. —

Помчав притьмом у темний ліс
Утішений Тригуда,
Там скинув постолі й поліз,
Неначе рись, на дуба.

Добравсь на верх. О благодать!
Усюди райська тиша,
І ноги більше не сверблять,
І ніч до сну колише.

Він там, серед старих гілляк,
Знайшов міцні розсохи
Й зробив щось схоже на гамак,
Аби заснути трохи.

Минулі ж дні були шпаркі
І в сірій каламуті,
А тут — нічліг і супокій
На сплетеному прутті.

Він втяв такого хропака,
Що дуб чавуннокорий
Прокинувся і загукав
На всі гірські простори:

— Гей, вітре, ти забув мене?
Чом хрунь цей тут ночує?
Він весь гнилятиною тхне,
А ти мовби не чуєш!..

Гей ви, сичі та пугачі,
Зніміть з очей полуду
Й дивіться: на моїм плечі
Зробив гніздо Тригуда.

Не дайте, дорогі брати,
Йому, натурі песій,
Ховатись від людської мсти
У світлім піднебесі. —

Прокинувся вітер, загудів
У сто трембіт посполу
І покруча з-межи верхів
Почав тручати долу.

А той метавсь на всі боки,
Бо ж чув — прийшла погуба,
Хапавсь спочатку за гілки,
Відтак приріс до дуба,

Й ні тпру, ні ну — немов глухий.
Та з мороку лісного
Злетілися нічні птахи
Й накинулись на нього.

І дзьобали його, крильми
Немилосердно били,
І крик, і рейвах серед тьми
Пекельний учинили.

Усе казилося, все гуло,
Свистіло й клекотіло,
Й Тригуді спасу не було,
Хоч одбивався сміло.

Нарешті впертий здоровань,
Зіштовхнутий з гілляки,
До пояса встромився в твань,
Що кисла серед млаки.

Встромивсь... Врятує болітце?
Та ні ж бо... На світанні
Сміялось сойчине крильце
У нього на крисані.

На сушу вибрався з біди
Й задріботів щосили,
Бо ноги знову, як завжди,
Нестерпно засвербіли.

Він до смереки навпрошки
Побіг від того лиха.
Вона ж ощирила шпильки,
Неначе їжачиха.

Тоді він кинувся вперед
До молодого граба,
А той розсердився: — Йди геть,
Ти, шолудивий драбе! —

І так безжально в бік штрикнув,
Що аж скривився дука,
І знов гайда у вишину —
Аж на верхів'я бука.

Сюди злетілися пташки —
Орли, сойки, синиці,
Сороки, щиглі і шпаки,
Дрозди й перепелиці.

І кігтями його тягли,
Впивалися у спину,
У руки, ноги і скубли
Розпатлану чуприну.

І стало боляче йому,
В очах аж потемніло
Й почулось раптом, як у тьму
За ним зашурхотіло.

7

Уранці Гнат Тригуду вздрів
У себе на порозі —
Той аж зубами цокотів,
Неначе на морозі.

— Ти знову тут! — гукнув мудрець
Сердито небораці. —

Чого прибіг, хай тобі грець!
Погано на гілляці?

— Під небом, думав, не сягне
Свербуха вже віднині,
Та буки гупали мене
Гілляками по спині.

Пташині зграї не дали
Заснути ні на волос:
Так дзьобали і так скубли,
Що я зірвався в пропасть.

Я, Гнате, не брат тобі, не зять,
Тож набридять негоже.
Скажи, як маєш що казати,
І порятуй, як можеш.

Що маю діяти? Оце
Порадь мені, мосьпане.
Хай віще сойчине крильце
Затихне на крисані.

— Лук'ян сидить в тюремній млі
Із тугою у серці,
А ти ось скачеш по землі,
Як по м'якім коверці.

Випрошуєш в людей бальзам
Для ніг своїх, неборе,
Хоч ти чужий оцим лісам,
Річкам, полям і горам.

Їм навіть тінь твоя чужа...
Усе, що тут літає,
Тебе кляне і зневажа,
За плазуна вважає.

Щоб добре на цім світі жити,
Тобі, Тригудо, сниться,
Щоби і чорта не гнівить,
І господу молитися.

Поради просиш? — Що ж, збери
Майно своє в торбину
Й тікай із гір на всі вітри,
Цісарський лайдачино.

Туди, де б не сягли повік
Тебе ні зір, ні руки
Тих, що ти зрадив і прирік
На горе і на муки.

Тікай туди, де і вітрець
Наш зроду не шелесне,
Бо як торкне тебе — кінець!
Твоя сверблячка скресне. —

Тригуда слухав і мовчав —
Ні дяки, ні огуди.
Та й що казать? Він добре знав
Премудрість Тарадуди.

Помчав. Спориш зашелестів,
І заскрипіла хвіртка,
І пил летів з-під постолів
І плив, немов верітка.

Тригуда мчав, немов зірвавсь
Зі скелі круглий камінь.
Куди він мчав — і сам не знав,
Був у тяжкій нестямі.

Гуділи довкруги ліси,
Сміялись звірі з нього.
За ним не гавкали вже й пси,
Бо був їм ні до чого.

З розгону він перестрибав
Усі яри й долини,
Бо лютий вітер йому слав
Болючі стріли в спину.

Ослаб. Пустелею бреде.
Пісок і каменяки.
Виходить на горбок — ніде
Ні кольору, ні звуку.

Вже не займав ніхто його,
Вже й ноги не свербіли,
Стояв, неначе дерево,
Безсиле, обгоріле.

1975

Зміст

ПОВЕРНЕННЯ ДО РЕМЕСТВА	6
В поезії моєї	7
Слова упали	8
«Автомобіль напнув»	9
Батько	9
Надішли мені листа	10
З даліни	11
Дозвілля	11
Славлю	12
Неначе Галатея	13
Буду снігом падати	13
Я був як озеро застоєне	14
Інколи забудусь	15
Мене немає в тебе	15
Щось зі мною сталося	16
Вже досить	17
Піду у сад	17
Коли прийде мій друг	18
В саду вже ходить сонце	18
Як прийде смерть	19
Я ремствую	20
Як квіткою весна стає	20
Падай, дощику	21
Перед іменем твоїм	22
Із розсипаних строф	23
Мій рідний край	25
На добраніч, днино	27
На горі Чернечій	28
Зустріч з Іваном Франком	29
Леся Українка	30
На смерть Максима Рильського	31
До Огюста Курбе	32
Федькович мовить з гір	33
На добраніч, ластівко	35
Слід	36
ПОЕЗІЇ 30-Х РОКІВ	38
З лісів розлились тіні	39

На алеї	39
Романтико моя	40
Вернулася пісня	40
Ти з себе скинь...	41
Далі мої, далі	41
Народжується день	42
ЕЛЕГІЇ ДЛЯ СИНА	43
Від усього можу захиститись	44
Я боявсь	44
Як місяць не зійде	44
Я викричався	45
Весна сплела із руги...	46
Упав мій розпач	47
Мені кажуть	48
Ночами прокидаюсь...	49
Кому повім печаль свою	50
Доля. <i>Сонет</i>	50
Зі мною ніч безкрая. <i>Сонет</i>	51
Весна	51
Хворіють вікна. <i>Сонет</i>	52
«Сонце зійшло...»	53
На балконі	53
Я не годен ховати серце	54
А може, винен дощ...	55
Нічого не змінилося	55
Я повертаюся до твого світла	56
Елегія	57
За руки взявшись	58
Спогад про тебе	59
А ноги утомились. <i>Сонет</i>	59
Твої роки	60
Благословляю, сину. <i>Сонет</i>	60
У класі я сидів	61
За стіною	61
У мене вже немає болю	62
Колискова	63
Мудрий Тарадуда. <i>Поєма-казка</i>	65

6 крб. 50 к.

